

Kom ud og lær om den by du bor i:

Om hvordan byen blev dannet af middelalderen som går over 500 år fra år 1050 til år 1536.



Middelalderen var en spændende tid med byggeri af kirker og borge, og en svær tid med krige, sult og pest epidemier.

Dengang var det kirken og herregården, der sad på magten i lokalområdet. Over dem var gud og kongen og herfra kom retningslinjerne for livet, som det formede sig i datidens landsby.

Om hvordan byen blev påvirket af middelalderen

Middelalderen markerer overgangen fra vikingetiden til den moderne tid.

- De tre faser

Tidlig middelalder (ca. 1050–1150): Kristendommen konsolideres, og kirkeorganisationen opbygges under konger. **Højmiddelalder** (ca. 1150–1350): En vækstperiode præget af Valdemarerne, og nedskrevne love som Jyske Lov.

Senmiddelalder (ca. 1350–1536): En tid med kriser og pest.

- Samfund og livsvilkår

Befolkningen var opdelt i adelen (krigerne), gejstligheden (bederne), borgerne (handlerne) og bønderne (forsørgerne). **Den katolske kirke** var den mest magtfulde institution og styrede alt fra moral og tro til uddannelse og bogproduktion. **Den gennemsnitlige levealder** var lav (ca. 30–35 år) på grund af sygdom og hårdt fysisk arbejde.

- Store forandringer mod periodens slutning

I 1400-tallet revolutionerede Johan Gutenberg bogproduktionen med trykkepressen, hvilket gjorde viden mere tilgængelig. Perioden sluttede med indførelsen af den lutherske reformation i 1536, hvor kongen overtog kirkens magt og ejendom.

Kend din bys tilblivelse

I forløbet tegner vi et billede af livet i landsbyen i Middelalderen. Hvem bestemte? Hvordan levede man? Hvad troede man på? Gennem tegninger displays kan du genskabe din middelalderlige landsby.



Materialet beskriver et forløb, hvor eleverne dykker ned i lokalhistorien om Hatting by. Forløbet kan tilrettes efter klassens behov.

Udgangspunktet er den lokale historie, som findes lige i Hatting by. Eleverne vil arbejde med lokalt stof.

Ved udstykning af Bygvej og Havrevej blev der fundet spor af en landsby fra middelalderen. Det mest sandsynlige er, at det er middelalderens Hatting, selvom man kan under sig over, at den lå 700 meter nord for kirken.

I middelalderen fungerede Hatting oprindeligt som herredstingsted for Hatting Herred, der hørte under Loversyssel.

Hatting Kirke har rødder i middelalderen, og i denne periode opslugte Hatting tre sogne.

Udgravningerne har vist spor fra middelalderens landsbystruktur med toftegrøfter. Området var tæt bebygget.

I middelalderen var området præget af de bakkeformationer, der gav byen sit navn. Stednavnet optræder i år 1231 som Hattynghærerth og i 1394 som Hattingh, sandsynligvis afledt af "hat" (bakke) de to høje Gedhøj og Eshøj "-ing", fordi den er ældre end fra 1231 og relaterer til, at der har eksisteret en vikingeby i området.

Læringsmål

Læren fastsætter læringsmålet. Der lægges mere eller mindre vægt på brug af IT ved at søge på nettet.

- Du får kendskab til betydning af "forhistorisk tid" og Middelalderen
- Du kan fortælle om forskelle på middelalder tiderne.
- Du ved noget, om den dybtgående indvirkning middelalderen har haft på dit område, og finde spor i dag.
- Du kan finde digitale kort på kommunens hjemmeside.
- Du kan finde billeder med mere fra fortiden og forstå at bruge dem.



Elevernes forberedelse

Læs baggrundsmaterialet om "Middelalder" højt i klassen og tal sammen om historien. Tal om hvad de svære ord betyder.

Sammen ser I på gamle kort og luftfotos. De findes digitalt på Horsens kommunes hjemmeside.

Tal om hvor turen går hen og vis det på kortet.

Det var en urolig tid, og mange stormænd fik bygget deres egne borge.

Tænk ind, at Bygholm dengang hørte under Hatting.

På middelaldertur

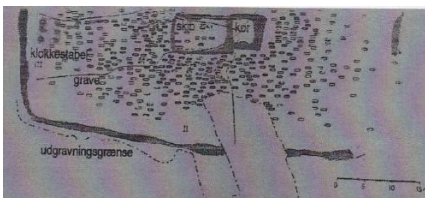


Kirken

Middelalderen er kirkebygningstid, så eleverne besøger kirken og danner sig et indtryk af dens udseende i Middelalderen.

Udflytterby

Tag en tur forbi Rasckmanns fabrikker, hvor middelalderens udflytter by fra Hatting

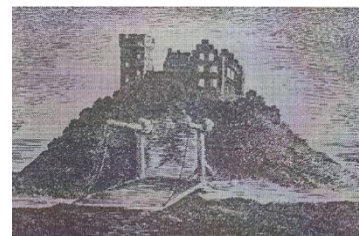


blev til. Ved arkæologiske undersøgelser blev der fundet 574 grave på kirkegården. Gravgaver hørte ikke til kristne begravelsesritualer, men der er dog i Tirup fundet enkelte ting i gravene, fx havde en af de døde en nøgle med i graven – måske nøglen til himlens

port? At begravelserne hørte op ca. 1350, skyldes, at både landsbyen Tirup og kirken blev nedlagt som følge af dalende befolkningstal, formentlig pga. den sorte døds hærgen, og udflytterne kom tilbage til Hatting. Havde man fældet skov for at få plads til den nye landsby?

Voldsted

I Middelalderen var der også ufredstider. Slangebjerget har rødder tilbage til den tvangsborg, som kong Erik Menved opførte i år 1313, som straf for Hattingbøndernes oprør om skattekrig.



Ruinen af
Det ældste Bygholm slot
(Erik Menveds borg)

Tilbage på skolen

Forslag:

Eleverne samler deres viden på posters med billeder og tekst.

Der laves en oversigt over kirkens elementer fra Middelalderen. Er det den kirke som eksisterer nu.

Hvordan og hvilke sogne opslugte Hatting Sogn.

Fældede man træer for at få plads til nye byer.

Det var populært at lege, spille, danse og synge i Middelalderen. Især på middelaldermarkeder var der gang i gøgl. Eleverne finder eksempler på gøgl og optræden.

Munkene brugte dengang mange krydderurter, ofte blev urter brugt til helbredelse. Prøv at finde nogen?

Opfindelser af vandmøller. Hvordan virkede de?

Muligvis udvidelse med at kigge generelt på Danmark under middelalderen.

Hvad kendetegner middelalderen i Danmark?

Hvordan levede man i middelalderen?

Hvad var de vigtigste opfindelser i middelalderen?

Hvem havde magten i middelalderen?



Formidling

Man skal ikke holde viden for sig selv. Lav en udstilling på skolen, hvor middelalder formidles.

Lav eventuelt en planteudstilling. Med skilte om navne og anvendelse.

Lav f.eks. tegninger der viser, hvordan vandet får møllehjulet til at dreje, og hvordan kraften går videre til møllens kværn.



Inviter til middelalderlig hyggetime med gøgl. Server Myntete.

Fortæl drama fra jeres tur.





Arkæologerne som har givet os viden om vores by

Kilder

- Trap Danmark: Middelaldertiden
- IT
- Horsens kommunes digitale kort
- Hatting Sogns Lokalarkiv
- Fund og fortidsminder

Kilder til middelalderens mad

Der findes en hel del kogebøger fra middelalderen. Desværre stort set ingen danske. Der findes dog ét værk, som er forfattet af Henrik Harpestreng. Han var læge og har muligvis tjent Erik Plovpenning, der var konge i Danmark 1241-50. Opskrifterne er beregnet på en finere husholdning, hvor dyre og eksotiske ingredienser som mandler, kanel, nelliker og muskat indgår. Desuden er det en erfaren kok, der må bruge den, for som i de fleste andre kogebøger fra tiden, er der hverken beskrevet mængder, tilberedningstid eller præcise fremgangsmåder.

Man kan også finde beretninger om mad og spisevaner i sagn og beretninger, som f.eks. Saxo. En anden udmærket kilde er billeder fra middelalderen. Både i kalkmalerier og verdslig kunst ser man køkkener, banketter og forarbejdning af mad.

<https://natmus.dk/historisk-viden/temaer/historisk-mad/mad-i-middelalderen/>

